

ഒ.വി. വിജയൻ (1930-2005)

നോവലിസ്റ്റ്, ചെറുകഥാകൃത്ത്, കാർട്ടൂണിസ്റ്റ്, രാഷ്ട്രീയചിന്തകൻ, പത്രപ്രവർത്തകൻ. 1930 ജൂലൈ 2-ന് പാലക്കാട്, വിളയൻചാത്തനൂരിൽ ജനിച്ചു. ചെന്നൈ പ്രസിഡൻസി കോളജിൽനിന്ന് ഇംഗ്ലീഷ് എം.എ. കുറച്ചുകാലം കോളജിൽ അദ്ധ്യാപകൻ. പിന്നീട് ശങ്കേഴ്സ് വീക്ക്ലി, പേട്രിയറ്റ്, ദ സ്റ്റേറ്റ്സ്മാൻ എന്നീ ആനുകാലികങ്ങളിൽ പത്രപ്രവർത്തകൻ. നോവൽ, കഥ, ലേഖനം, കാർട്ടൂൺ തുടങ്ങിയ വിഭാഗങ്ങളിലായി 30 കൃതികൾ. 1990-ൽ കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി അവാർഡ്, സാഹിത്യ അക്കാദമി അവാർഡ്, 1991-ൽ വയലാർ അവാർഡ് (ഗുരുസാഗരം), 1992-ൽ മുട്ടത്തു വർക്കി അവാർഡ് (ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസം), 1999-ൽ എം.പി. പോൾ അവാർഡ് (തലമുറകൾ) എന്നീ പുരസ്കാരങ്ങൾ. 2001-ൽ കേരള ഗവൺമെന്റിന്റെ എഴുത്തച്ഛൻ പുരസ്കാരം. 2003-ൽ രാഷ്ട്രം പത്മഭൂഷൺ ബഹുമതി നൽകി ആദരിച്ചു. 2005 മാർച്ച് 30-ന് അന്തരിച്ചു.

ഒ.വി. വിജയന്റെ ഞങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച കൃതികൾ

നോവൽ
ധർമ്മപുരാണം
ഗുരുസാഗരം
മധുരം ഗായത്രി
പ്രവാചകന്റെ വഴി
തലമുറകൾ
ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസം

കഥ
അരക്ഷിതാവസ്ഥ
വിജയന്റെ കഥകൾ
ഒരു നീണ്ട രാത്രിയുടെ ഓർമ്മയ്ക്കായി
കടൽത്തീരത്ത്
കാറ്റ് പറഞ്ഞ കഥ
അശാന്തി
ബാലബോധിനി
'പുതപ്രബന്ധവും' മറ്റ് കഥകളും
കുറെ കഥാബീജങ്ങൾ
ഒ.വി.വിജയന്റെ കഥകൾ
എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കഥകൾ

ലേഖനം
ഇതിഹാസത്തിന്റെ ഇതിഹാസം

ഘോഷയാത്രയിൽ തനിയെ
ഒരു സിന്ധുരപ്പൊട്ടിന്റെ ഓർമ്മ
സന്ദേശിയുടെ സംവാദം
വർഗ്ഗസമരം, സ്വത്വം
കുറിപ്പുകൾ
ഹൈന്ദവവും അതിഹൈന്ദവവും
അന്ധനും അകലങ്ങൾ കാണുന്നവനും
ഒ.വി. വിജയന്റെ ലേഖനങ്ങൾ

ആക്ഷേപഹാസ്യം
എന്റെ ചരിത്രാന്വേഷണപരീക്ഷകൾ

കാർട്ടൂൺ
ഇത്തിരി നേരമ്പോക്ക് ഇത്തിരി ദർശനം
Tragic Idiom

സ്മരണ
സമുദ്രത്തിലേക്ക് വഴിതെറ്റിവന്ന
പരൽമീൻ

കത്ത്
വിജയന്റെ കത്തുകൾ

പ്രസാധകക്കുറിപ്പ്

(ഡി സി ബി ഒന്നാം പതിപ്പിനെഴുതിയത്)

കഴിഞ്ഞ അര നൂറ്റാണ്ടു കാലത്ത് മലയാളത്തിൽ എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള സർഗ്ഗ സാഹിത്യകൃതികളിൽ ഏറ്റവും ഉജ്ജ്വലമെന്നു വിശേഷിപ്പിക്കാവുന്ന കൃതിയാണ് 'ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസം'. നോവലിന്റെ ചരിത്രത്തിലാവട്ടെ, കഴിഞ്ഞ ദശവർഷങ്ങൾ എടുത്തു പരിശോധിച്ചാൽ മറ്റൊരു സമാനത കണ്ടെത്താനുമാവില്ല. മലയാള സാഹിത്യചരിത്രത്തിൽത്തന്നെ ഒരു പ്രകാശഗോപുരമായി ഈ കൃതി നിലക്കുന്നു. അടുത്ത കുറെ വർഷങ്ങളിലും ഈ നോവലിന്റെ സ്ഥാനം അനിഷേധ്യമായിരിക്കുകയും ചെയ്യും.

എത്രപേർ വായിച്ചു, എത്രമാത്രം ചർച്ച ചെയ്യപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞു, ഖണ്ഡവും മണ്ഡനവുമായി എത്രപേർ നിരൂപണം ചെയ്തു എന്നൊക്കെ കണക്കാക്കുക വിഷമം. മലയാള നോവലിന്റെ വികാസപരിണാമങ്ങൾക്ക് 'ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസം' നൽകിയ സംഭാവന അനന്യമാണ്, അഭൂതപൂർവവുമാണ്.

മലയാളഭാഷയ്ക്ക് പുതിയ മാനങ്ങൾ നൽകിയ ഒ. വി. വിജയന്റെ മാസ്റ്റർപീസ് 'ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസ'മാണ്. കാർട്ടൂണിസ്റ്റ്, ചിന്തകൻ, എഴുത്തുകാരൻ എന്നീ നിലകളിലൊക്കെ പ്രഖ്യാതനും പ്രമുഖനുമായ വിജയന്റെ മികച്ച കൃതികൾ ഇപ്പോൾ ലോകഭാഷയായ ഇംഗ്ലീഷിലേക്കും വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അവയുടെയെല്ലാം മൂലകൃതികൾ ആദ്യമായി പുറത്തുകൊണ്ടുവരാൻ ഞങ്ങൾക്കു കഴിഞ്ഞു. 'ധർമപുരാണം', 'ഗുരുസാഗരം', 'കടൽത്തീരത്ത്', 'കാറ്റ് പറഞ്ഞ കഥ', 'ഇതിഹാസത്തിന്റെ ഇതിഹാസം', ഇവയൊക്കെ പ്രസിദ്ധീകരിക്കാൻ കഴിയുക ഒരു പ്രസാധകനെ സംബന്ധിച്ച് 'വരലബ്ധി' പോലെയാണെന്ന് ഞങ്ങളറിയുന്നു. ഇപ്പോഴിതാ കാലാതിവർത്തിയായ ഈ 'ഇതിഹാസ'വും.

കോട്ടയം

ജൂലൈ 11, 1990

ഡി സി കിഴക്കേമുറി

ഉള്ളടക്കം

1. വഴിയമ്പലം തേടി
2. തിരിച്ചുവരവ്
3. പുരോഹിതൻ
4. ഖസാക്കിലെ സുന്ദരി
5. ഷെയ്ഖിന്റെ ഖാലിയാർ
6. വിദ്യാലയങ്ങൾ
7. ജാലകം
8. സഹവർത്തികൾ
9. ആദ്യപാഠങ്ങൾ
10. ഉൾക്കിണി
11. നരി
12. സന്ധ്യ
13. അച്ഛൻ
14. തുമ്പികൾ
15. അവശിഷ്ടങ്ങൾ
16. കിഴക്കു പോകുന്നവർ
17. ശ്രമാക്ഷരങ്ങൾ
18. ഉത്സവം
19. പൂവിന്റെ മണം
20. വിളയാട്ടം
21. ഷെയ്ഖിന്റെ മൊഴി

22. മതംമാറ്റം
23. സൗരയൂഥം
24. കിഴവന്റെറ മുഖം
25. ശ്രാദ്ധം
26. കലവറകൾ
27. വഴിയമ്പലം
28. കമാന്തരം

DC BOOKS

1. വഴിയമ്പലം തേടി

കുമ്മനംകാവിലെ ബസ്സ് സ്റ്റാന്റിലെ നിന്നപ്പോൾ ആ സ്ഥലം രവിയുടെ അപരിചിതമായിത്തോന്നിയില്ല. അങ്ങനെ പടർന്നു പന്തലിച്ച മാവുകൾക്കടിയിൽ നാലഞ്ച് ഏറുമാടങ്ങളുടെ നടുവിൽ താൻ വന്നെത്തുമെന്ന് പണ്ടേ കരുതിക്കൊണ്ടിരുന്നു. വരുംവരായകളുടെ ഓർമ്മകളിലെവിടെയോ ആ മാവുകളുടെ ജരയും ദീനതയും കണ്ടുകണ്ടു ഹൃദിസ്ഥമായിത്തീർന്നതാണ്. കനിവു നിറഞ്ഞ വാർദ്ധക്യം, കുപ്പി പറ്റിയ വേരുകൾ എല്ലാമതുതന്നെ.

ആളുകൾ ബസ്സിറങ്ങി പിരിഞ്ഞുപോകാൻ തുടങ്ങി. അവിടം ബസ്സ് സ്റ്റാന്റിന്റെ അവസാനമാണ്. ഒരു ദശാസന്ധിപ്പോലെ ആ ചെറിയ പീടികകളുടെ നടുവിൽ വെട്ടുവഴി അവസാനിച്ചു. അതും താണ്ടിയുള്ള യാത്രയിൽ ഇത്തിരി വിശ്രമം ലഭിച്ചെടുക്കാനെന്നോണം അയാൾ ബസ്സിനകത്ത് ചാരിയിരുന്നു.

തല തിരിയുന്നുണ്ട്. രാവിലെ തുടങ്ങിയതാണ് ബസ്സുയാത്ര. ബോധാനന്ദ സ്വാമികളുടെ ആശ്രമത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ വെള്ളി പൊട്ടിയിരുന്നേയുള്ളൂ. അന്തേവാസിനിയായ സ്വാമിനിയുടെ കാവിക്കുചെയ്യും ചുറ്റിയാണ് ഇറങ്ങിയത്. ധൂതിയിൽ പറ്റിയ അബദ്ധമായിരുന്നു. നേരം പൊങ്ങിപ്പോയ മുണ്ടുകൾ മാറിപ്പോയതുമനസ്സിലായുള്ളൂ. കാവിക്കു ചുറ്റി ചവിട്ടുവഴിത്താഴയിലൂടെ കുന്നു കയറി പള്ളമിറങ്ങി ബസ്സുനിരത്തിലേയ്ക്കു നടന്നപ്പോൾ മരങ്ങളും പാറകളും കുറ്റിച്ചെടികളും ഗർഭബീജങ്ങളെപ്പോലെ ഉയിർത്തു രൂപം കൊള്ളുകയായിരുന്നു.

“പെട്ടിയെടക്കാൻ ആള് വേണ്ടേ?” ബസ്സിന്റെ ഓരം ചാരി നിന്നുകൊണ്ട് കൺഡക്ടർ അകത്തേയ്ക്കു നോക്കി രവിയോടു പറഞ്ഞു: “നമ്മളൊരാൾനെ ഏർപ്പാടാക്കിട്ടുണ്ട്.”

“ഓ, ഉപകാരം.”

രവി ഇറങ്ങി. കാലു നിലത്തുവെച്ചപ്പോൾ, നേരമ്പോക്കുതന്നെ, ചുരം കേറുന്ന ബസ്സിൽ തല പുറത്തേയ്ക്കിട്ട് ഇരിയ്ക്കുന്നപ്പോലെ തോന്നുന്നു.

അരയാലിലകളിൽ ഒരു പതിഞ്ഞ കാറ്റു വീശി. തലതിരിച്ചിലിന് ഇത്തിരി ആക്കം തോന്നി.

ബസ്സിന്റെ തട്ടിൽനിന്ന് പെട്ടിയും കിടക്കയും ഇറക്കിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഹോൾഡോളിന്റെ പുറത്തു പതിഞ്ഞിരുന്ന അടുക്കുപാടുകളിലേയ്ക്ക് രവി നോക്കി. അതൊക്കെ സോഡാപ്പൊട്ടിയും ചുട്ടുവെള്ളവുമൊഴിച്ചു കഴുകിക്കളയണമെന്നോ മറ്റോ അയാൾ നിശ്ചയിച്ചു. സുഖാലസ്യത്തിന്റെ ചുഴിയിൽ പതുകെ കറങ്ങിത്തീരിയുന്ന മനസ്സിനെ നിലയ്ക്കു നിർത്താനെന്നോണം രവി ആ അടുക്കുപാടുകളിൽ ശ്രദ്ധചെലുത്താൻ ശ്രമിച്ചു.

“ഞെങ്ങേണ്ടാണ്?”* ചുമട്ടുകാരൻ ചോദിച്ചു.

“ഇനി—” രവി പറഞ്ഞു.

അരയാലിലകളിൽ കാറ്റു വീശി.

“ഖസാക്കിലിക്ക്,” രവി പറഞ്ഞു.

ഏറുമാടങ്ങളിൽ ഒന്ന് സർവ്വത്തു പീടികയായിരുന്നു.

“രണ്ടു സർവ്വത്ത്,” രവി പറഞ്ഞു.

“ഹായ്! ഞെങ്ങ് വേണ്ടോ,” ചുമട്ടുകാരൻ ഭംഗിവാക്കു പറഞ്ഞു.

“കഴിയ്ക്കൂ, കാർണോരെ,” രവി ധൈര്യപ്പെടുത്തി. “ഇനി ബടനങ്ങട് ഇഴ്സി നടക്കണ്ടേ?”

വേവട പിടിപ്പിച്ച നരകപടത്തിനു മുമ്പിലിരുന്നുകൊണ്ട് പീടികക്കാരൻ ഗ്ലാസ്സുകൾ കലത്തിൽ മുക്കി കഴുകിവെച്ച് നന്നായി സർവ്വത്തിന്റെ കുപ്പി തുറന്നു.

“ഷോട വേണോ?”

“വേണ്ട. ഐസ്ണ്ടോ?”

“ഐസില്ല. പക്ഷെ, വെള്ളം ഐസിലും തത്ത്പ്പാണു.”

ഒരു കവിൾ കുടിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ, നേരാണ്, പുതുമഴയുടെ ചുവയുള്ള വെള്ളം. അവിടെ ഒരു ബെഞ്ചിലിരുന്നുകൊണ്ട് രവി കുമ്മൻ കാവിന്റെ ചിത്രമുൾക്കൊള്ളാൻ ശ്രമിച്ചു. നിലത്തറഞ്ഞ തേക്കിൻകുറ്റികളിൽ കേറ്റി നിർത്തിട്ടുള്ള നാലഞ്ച് ഏറുമാടങ്ങളായിരുന്നു കുമ്മൻകാവങ്ങാടി. പാതയവസാനിയ്ക്കുന്നേടം ചെറിയൊരു മൈതാനമായിരുന്നു. അതിനു ചുറ്റുമാണ് ഏറുമാടങ്ങൾ കിടന്നത്. അവയുടെ പുറകിൽ തുവരക്കാടുകളിലും വാഴക്കൂട്ടങ്ങളിലും നഷ്ടപ്പെട്ട കുടിലുകൾ. അവയ്ക്കെല്ലാം മുകളിൽ ബലിഷ്ഠകായന്മാരായ മുത്തച്ഛന്മാരെപ്പോലെ പടർന്നുനിന്ന മാവുകൾ. നിലത്തറവോടിയ പരന്ന തണലുകൾ.

നരകപടത്തിൽ വീണ്ടും രവിയുടെ ശ്രദ്ധ പതിയുകയായി. വളരെ പഴക്കം ചെന്ന പടമാണെന്നു തോന്നി. അത്രയും കാലം തന്നെക്കാത്ത് അത് ഈ പീടികയിൽ കിടന്നിരിയ്ക്കണം. അരയാലിലകളിൽ കാറ്റു പതിഞ്ഞുവീശി. രവി പീടികയ്ക്കകത്തെ ജാഡികളിലേയ്ക്കും കൃഷ്ണമണി കളുള്ള ലമണേഡു കുപ്പികളിലേയ്ക്കും നോക്കി. മൂലയിൽ ഒരു പഴയ ഗ്രാമഫോൺ പെട്ടിയിരിയ്ക്കുന്നു. നായ്ക്കുട്ടിയുടെ ചിത്രമുള്ള അതിന്റെ കാളം പുറത്തേയ്ക്കു വിടർന്നു നിന്നു. ആ കാളത്തിലേയ്ക്കു നോക്കി യപ്പോൾ അയാൾ എന്തൊക്കെയോ ഓർമ്മിച്ചു. ഒന്നോ രണ്ടോ ഓർമ്മകളല്ല. കഥനസ്വഭാവമില്ലാത്ത ഓർമ്മകളുടെ വലിയൊരു മൂടൽമഞ്ഞ് തന്നെ സ്പർശിച്ചെന്നു തോന്നി.

പീടികക്കാരൻ ആളുകളെ വെറുതേ വിടുന്ന കൂട്ടത്തിലായിരുന്നില്ല.

ഒരു ഗ്ലാസ് സർവ്വത്തു കുടിച്ചുതീരുന്നതിനിടയിൽ രവി ഖസാക്കിലേയ്ക്കാണെന്നും അവിടുത്തെ മാസ്റ്ററാവൻ പോവുകയാണെന്നുമൊക്കെ മനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

“അപ്പോ അവടെ ഷ്കോള്ണ്ടോ?”

* ഇനി എങ്ങോട്ടാണ്

2. തിരിച്ചുവരവ്

ഖസാക്കിലെ ഓത്തുപള്ളിയിലിരുന്നുകൊണ്ട് അള്ളാപ്പിച്ചാമൊല്ലാക്ക രാവുത്തന്മാരുടെ കുട്ടികൾക്ക് ആ കഥ പറഞ്ഞുകൊടുത്തു. പണ്ടു പണ്ട്,

വളരെ പണ്ട്, ഒരു പൗർണ്ണമിരാത്രിയിൽ ആയിരത്തിയൊന്നു കുതിരകളുടെ ഒരു പട ഖസാക്കിലേയ്ക്കു വന്നു. റബ്ബൽ ആലമിനായ തമ്പുരാന്റെയും മുത്തുനമ്പിയുടെയും ബദരീങ്ങളുടെയും ഉടയവനായ സെയ്യദ്ദു്ഖിയാൻ ഷെയ്ഖും തങ്ങളാരുമായിരുന്നു അത്. ആയിരം കുതിരകളും കേടറ്റ വെള്ളക്കുതിരകളായിരുന്നു. എന്നാൽ ഷെയ്ഖ് തങ്ങളാകട്ടെ, ചടച്ചു കിഴവനായ ഒരു പാണ്ടൻകുതിരപ്പുറത്താണ് സവാരി ചെയ്തത്.

ഇതിഹാസം ചെവിക്കൊണ്ട ഓരോ തലമുറയും ചോദിച്ചിട്ടുണ്ട്, “അതെന്താണ്, മൊല്ലാക്ക?”

“അന്ത കുതിരയ്ക്കി ആർ തൊണ്?”¹ മൊല്ലാക്ക പറഞ്ഞു. “അത്ത് തൊണ് പടച്ചവൻ. ശെയ്ഖ് തങ്ങളു്.”²

അതാണ് ഷെയ്ഖ് തമ്പുരാൻ ആ കുതിരയെ തിരഞ്ഞുപിടിച്ചത്. എനിട്ട് ആ കുതിരയ്ക്കു കാലു കടച്ചപ്പോൾ പട നില്ക്കണമെന്നു കല്പിച്ചു. തങ്ങളാർ കുതിരകളെ കരിമ്പനകളിൽ തളച്ചിട്ടു. രാത്രിയുടെ അവസാനയാമത്തിൽ പാണ്ടൻകുതിര ചത്തു. ഖസാക്കിലെ പനങ്കാട്ടിലാണ് അവനെ കുടി വെച്ചത്. കിഴക്കൻകാറ്റിക്കുമ്പോൾ തൊണ്ടിയുമിടിയും അവന്റെ കുളമ്പടി കേൾക്കാമത്രെ. പഴണിമല കേറാൻ പോകുന്ന ഷൺമുഖാനന്ദന്മാർ കാലു തളരുമ്പോൾ അവനെ വീളിച്ചു. കിഴവന്മാരെയും വിധവകളെയും അവൻ പുറത്തു കേറ്റി ചുരം കടത്താറുണ്ടെന്ന് ഐതിഹ്യം പറഞ്ഞു.

പാണ്ടൻകുതിരയുടെ പനങ്കാട്ടിൽ തങ്ങളാർ പാളയമടിച്ചു. ആ പാളയത്തിന്റെ സന്തതികളത്രെ ഖസാക്കുകാർ. ചെതലിമലയിൽ ഇന്നും ഷെയ്ഖ് തങ്ങളുടെ കല്ലറ കാണാം. അവിടെ പാർത്തുപോന്ന ഷെയ്ഖിന്റെ പ്രേതത്തെ ഖസാക്കിലെ രാവുത്തന്മാരും ഈഴവരും ഉപാസിച്ചുപോന്നു.

മൊല്ലാക്ക പറഞ്ഞു, “ഞാൻ, കെഷവാക്സ്വാ പടച്ചവൻ വന്ന് ഞങ്ങളെ പെരടി കയിരി കുത്തിരിയ്ക്കിം.”³

തന്റെ ഈ പനിഞ്ഞ കുഴായത്തിന്റെ മണം ശ്വസിച്ചു, മൊല്ലാക്ക തെല്ലുനേരം ഒന്നും പറയാതെ ഇരുന്നു.

“പടച്ചവൻ പടനോട് ശൊല്പ്, ‘അക്കെന്ത്!’” മൊല്ലാക്ക തുടർന്നു, “ഇതുകെട്ട്കുതര ശാകറവരെയ്ക്കിം.”⁴

ഒരഗതിയുടെ അന്ത്യശുശ്രൂഷയ്ക്കായി ഉടയവന്റെ സേനാവ്യൂഹമത്രയും നില്ക്കുന്നു.

“ന് ആരിന്റെ കുറിയാക്ക്?”⁵ അല്ലാഹുവിന്റെ പാണ്ടൻകുതിരയെപ്പോലെ മൊല്ലാക്ക ഓത്തുപള്ളിയോടു ചോദിച്ചു. എന്നും ഒരു കുട്ടിയുടെ ഊഴമാണ്;

1 ആ കുതിരയ്ക്ക് ആർ തുണ്?

2 അതിനു തുണ് പടച്ചവൻ, ഷെയ്ഖ് തങ്ങളു്.

3 നമ്മൾക്ക് വാർദ്ധക്യമാവുമ്പോൾ പടച്ചവൻ നമ്മുടെ പെടലിയിൽ കയറി ഇരിക്കും.

4 പടച്ചവൻ പടയോട് പറയുന്നു-അവിടെ നിക്ക്, ഈ കിഴക് കുതിര ചാവുന്ന വരേയ്ക്ക്.

5 ഇന്ന് ആരുടെ കുറിയാണ്?

അന്നത്തെ ഊഴം കുഞ്ഞാമിനയുടെതായിരുന്നു. ഊഴമനുസരിച്ച് മൊല്ലാക്കയുടെ പ്രാതലിനുള്ള വെള്ളയപ്പം അവൾ അന്നു കൊണ്ടുവന്നിരുന്നില്ല. ഓർമ്മത്തെറ്റു പറ്റിയതല്ലായിരുന്നു. വരുന്നവഴി അരശിൻപുക്കൾ കൊഴിഞ്ഞു കിടന്ന പറമ്പിൽ ഒരുപറ്റം കാട്ടുമയിലുകൾ മേയുന്നതു കണ്ടു. ഉമ്മ പൊതിഞ്ഞുകൊടുത്ത വെള്ളയപ്പം കെട്ടഴിച്ചു നുറുങ്ങുകളാക്കി അവൾ മയിലുകൾക്ക് എറിഞ്ഞുകൊടുത്തു. വെള്ളയപ്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ചൂട്ടൻ മയിൽ അവളുടെ പുറകെ തിരക്കി വന്നു.

“കഴിഞ്ഞ് മയില്ച്ചാരേ,”¹ അവൾ പറഞ്ഞു. കൊക്കക്കോ എന്നു പറഞ്ഞ് ഇടങ്കണ്ണിട്ടു നോക്കി മയിൽ അവളുടെ പുറകെ ഓടാൻ തുടങ്ങി. ഒടുവിൽ അത് അവളുടെ കാൽവണ്ണയിൽ കൊത്തി ചോരവരുത്തി. നൊന്തെങ്കിലും കുഞ്ഞാമിനയുടെ മനസ്സു നിറഞ്ഞു. മയിൽ തന്നെ കൊത്തിയല്ലോ! അവൾ ഖൊലുസുവിനോടും നൂർജിഹാനോടും പറഞ്ഞു.

കുഞ്ഞാമിന ഓത്തുപള്ളിയിൽ എണീറ്റുനില്ക്കുകയാണ്. മൊല്ലാക്ക അവളുടെ അടുത്തു ചെന്നു നിന്നു. അവൾ മയിലുകളുടെ കഥ പറഞ്ഞില്ല. ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. ഇപ്പോൾ തല്ലുവീഴുമെന്നു കുട്ടികൾ നിശ്ചയിച്ചു. പക്ഷെ, മൊല്ലാക്ക ഒന്നും ചെയ്തില്ല. അയാൾ എന്തോ ഓർത്തുപോവുകയായിരുന്നു...

കഴിഞ്ഞാഴ്ച ആൽത്തറയ്ക്കൽ കൂടിയ പഞ്ചായത്തിനെക്കുറിച്ചാണ് മൊല്ലാക്കയോർത്തത്. മൊല്ലാക്ക വിളിച്ചിട്ടായിരുന്നു ഖസാക്കിലെ കാരണവന്മാർ അവിടെ കൂടിയത്. ഏതാനും ചെറുവാല്യക്കാരും വന്നു ചേർന്നിരുന്നു. ഖസാക്കിൽ ഇങ്ങനെയൊരു സ്കൂളിന്റെ ആവശ്യമില്ലെന്ന് മൊല്ലാക്ക അവരോടു പറഞ്ഞു. മൈലാഞ്ചിത്താടികളുഴിഞ്ഞ്, കാരണവന്മാർ സമ്മതം മുളി. കാക്കയ്ക്ക് ചേക്കയിടം കൊടുക്കരുതെന്ന് മൊല്ലാക്ക പറഞ്ഞു. അവർ സമ്മതിച്ചു. ചെറുവാല്യക്കാർ മാത്രം എന്തോ പതുക്കെ പറഞ്ഞു.

“എന്നാ? എന്നാ?” മൊല്ലാക്ക തിരക്കി.

“ശർക്കാർ ബീശിയം,” കാസിം പറഞ്ഞു. “ഞമ്മ ബേണ്ടാണ് ശൊന്നാ ഇന്ന ഷ്കോള് ന്കെപ്പൊറുത്തുണ്ടോ?”²

അലിയാരുടെ ചായപ്പീടികയുടെ മുമ്പിലെ അത്താണിപ്പുറത്തിരുന്നു കൊണ്ട് അവിടെ കലങ്ങിനിന്ന ആൾക്കൂട്ടത്തോട് കൂപ്പുവച്ചു ചോദിച്ചു. “എന്താണ് നും? ഇദ് നടക്കുവോ?”

സ്കൂളു നടത്താൻ അദ്ധ്യാനിക്കുന്നവർ പലരുമുണ്ട്. തേവാരത്തു തറവാട്ടിലെ ജന്മിയായ ശിവരാമൻനായർ. ശിവരാമൻനായരുടെ മരുമകൻ തുന്നൽക്കാൻ മാധവൻനായർ. അത്തരുമുതലാളിയുടെ അളിയനായ സുൾഫിക്കർ ഹയ്യത്ത്ഖാൻ.

“മാളോർക്ക് വേണ്ടാത്ത കാര്യം ആദ് നടത്തുവോ നടക്കാനാണ്? “കൂപ്പുവച്ചു അത്താണിപ്പുറത്തു കൊക്കിയിരുന്നുകൊണ്ടു പൊതുവേ പറഞ്ഞു.

1 കഴിഞ്ഞല്ലോ, മയിലേ.

2 സർക്കാർ വിഷയം. നമ്മൾ വേണ്ടാണ് പറഞ്ഞാൽ ഈ സ്കൂൾ നടക്കാതിരിക്കുമോ.

പറഞ്ഞു, “ഡാ, അഷേ, വാൽമീകിയേ, നീയൊന്ന് മുങ്ങിക്കുളിച്ച് വാ, ആ ചെതലൊക്കെ പോട്ടെ.”*

ഞാറ്റുപുര തുറന്ന് അകത്തു കടന്നു നിന്നപ്പോൾ ഒരു ജന്മം കഴിഞ്ഞ പോലെ രവിയ്ക്കു തോന്നി. കാലാന്തരത്തിലെവിടെയോ കാലുവെയ്ക്കു കയാണെന്നു തോന്നി. കടലാസും പുസ്തകങ്ങളും മഷിക്കുഷിയും ഷെയ്വിങ്സെറ്റും ചായപ്പത്രവുമെല്ലാം താൻ വെച്ചിരുന്നേടത്തുതന്നെ യിരിക്കുന്നു. ആ ദിവസങ്ങളിലൂടെയത്രയും ഉതിർന്ന പൊടിമാത്രം അവയുടെ മേലേ തിണർത്തു നിന്നു. ഒരു മണം: അതെന്തെന്ന് രവി ഓർത്തു നോക്കി. പ്രയാണത്തിന്റെ ഗന്ധമാണ്. കാലത്തിലൂടെ സ്ഥാവരങ്ങളുടെ പ്രയാണം. ചുലൈടുത്തു പൊടിതട്ടിയ രവി ആ പ്രയാണം ഭഞ്ജിച്ചു.

22. മതംമാറ്റം

വേനലിന്റെ മാസവും കഴിഞ്ഞു. പുലരുമ്പോൾ ഖസാക്കിലെ പുല്ലുകളിൽ വീണ്ടും മഞ്ഞുപൊടിയാൻ തുടങ്ങി. സ്കൂളു വീണ്ടും തുറന്നു.

രവി ഹാജരുപുസ്തകം മുമ്പിൽ നിവർത്തിവെച്ചു. അതിൽ കുറേ പേരുകൾ പച്ചമഷികൊണ്ട് അടിവരയിട്ടുവെച്ചിരുന്നു. ഇനി വരാത്തവരുടെ പേരുകളാണ്: വാവർ, നൂർജിഹാൻ, ഉണിപ്പറതി, കിന്നരി, കരുവ്. അടിവര മാത്രമാണിട്ടത്; അവയൊന്നും വെട്ടിക്കളയാൻ രവിയ്ക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. തങ്ങളു പക്കിരിയെപ്പോലെ താനും ആ പേരുകളെ ഓമനിച്ചോമനിച്ചു സൂക്ഷിച്ചു. പച്ചമഷിയുടെ അടിവരകൾ ആ മന്ദിരത്തിന്റെ കിളിവാതിലുകളായി. അനന്തമായ ആലസ്യത്തിൽ രവി അവയിലൂടെ പുറത്തേയ്ക്കു നോക്കി. പുറത്ത്, വേനലും മഞ്ഞും പുല്ലും കരിമ്പനയും. ആവർത്തിയ്ക്കുന്നു. പുനർജ്ജനിയ്ക്കുന്നു. ഖേദമില്ലാതെ, ആസക്തിയില്ലാതെ, വീണ്ടും വീണ്ടും ആവർത്തിയ്ക്കുന്നു.

രവി പുസ്തകത്തിൽനിന്നു മുഖമുയർത്തി ക്ലാസ്സിനെ നോക്കി. കുഞ്ഞാമിനയും ചൊലുസുവും സൊഹറയും രാമൻകുട്ടിയും അലംബാനുമൊക്കെ അവരവരുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ വന്നിരിപ്പുണ്ട്. മറ്റുള്ളവരുടെ ഇരിപ്പിടങ്ങൾ ഒഴിഞ്ഞുകിടന്നു. രവി അന്ന് ഹാജരു വിളിച്ചില്ല.

അപ്പുക്കുളിയുടെ അജ്ഞാതവാസത്തിനിടയ്ക്ക് അവന്റെ തലമുടി വളർന്നു ജടകെട്ടിയിരുന്നു. ജടയിൽ പേനുകൾ പെരുകി. പേനുകൾ മുടിച്ചാർത്തിൽ മേഞ്ഞുനടന്നു. ചിലപ്പോൾ കൂട്ടം ചേർന്ന് താഴെയിറങ്ങി മറ്റു തലകളന്വേഷിച്ചു.

“ഇങ്ങനോ ആദ്യന്മാരും ഇന്ത്യേലിയ്ക്ക് കടന്നത്,” ചരിത്രപാഠമെടുക്കുകയായിരുന്ന രവി ഉദാഹരണം ചൂണ്ടിക്കാട്ടി. “അവർ പശുക്കളെ തെളിച്ചോണ്ട് പുതിയ മേച്ചിൽസ്ഥലങ്ങളന്വേഷിച്ചു നടന്നു.”

* അഷേ, വാൽമീകിയേ, നീയൊന്ന് മുങ്ങിക്കുളിച്ച് വാ, ആ ചെതലൊക്കെ പോട്ടെ.

പക്ഷേ, പേനിന്റെ കാര്യം കഥയിൽ നിന്നില്ല. വൈകുന്നേരം കുഞ്ഞാമിയുടെ ഉമ്മ അവളെ താഴമ്പൂവെണ്ണ പുരട്ടി തേച്ചുകുളിപ്പിച്ച് മുടി ചിക്കറുക്കുമ്പോൾ ഒരു പേന് കുറുകെ ചാടി.

“ഇന്ത പേന് എങ്കേര്ത്ത് വന്നത്?”¹ ചൊലയുമ്മ മകളോടു ചോദിച്ചു.

“അപ്പുക്കുളിയോടെ പേനാക്കം, ഉമ്മാ; അന്ത ആരിയമ്മാര് വന്ത പോലാക്കം,”² കുഞ്ഞാമി പറഞ്ഞു.

“എന്നാ പുളേള ഒളരത്?”³

കുഞ്ഞാമി ചൊലയുമ്മയ്ക്ക് ആര്യന്മാരുടെ കഥ പറഞ്ഞുകൊടുത്തു. കഥ അവരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയില്ല. പിറ്റേന്ന് രവിയുടെ മുമ്പിൽ ആവലാതിയെത്തി. അപ്പുക്കുളിയുടെ ജട വടിപ്പിയ്ക്കണം. മുടി പറ്റ വടിച്ചെങ്കിലേ പേനുകൾ പോവൂ. അങ്ങനെ വടിയ്ക്കാൻ പറഞ്ഞാൽ കിളിയ്ക്കു വല്ലതും തോന്നിയെങ്കിലോ എന്നോർത്തു രവി വിഷമിച്ചു. അവസാനം മായവൻ നായരിലൂടെ രവി ആവശ്യമറിയിച്ചു. കിളി സമ്മതിച്ചു...മായൻപാണന്റെ അമ്പട്ടക്കടയിൽ കിളി ചെല്ലുമ്പോൾ ഉച്ചിക്കൂടമക്കാരനായ കരുമപ്പെരുമാൾ പണ്ടാരം അവിടെയിരുന്ന് തല ചുരപ്പിയ്ക്കുകയായിരുന്നു.

മായൻ പാണൻ വെറുതെ ചോദിച്ചു: “ഒര് കൂട്മ വെച്ചു തരട്ടെ, കളിയേ?”

“ഞമ്മണ്ടെ കൂട്മ കണ്ടാ നീയ്?” പണ്ടാരൻ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു, “നിയ്ക്ക് കൂട്മ വെച്ചാ എങ്ങിനിരിയ്ക്കന്ന് അരിയോ? കണ്ടവ് പെണ്ണ് തര്, എലവ്!”⁴

അപ്പുക്കുളി തെളിഞ്ഞു ചിരിച്ചു, “പേന് തയോ?”⁵

“പിന്നെന്താ സന്തേകം, എലവ്?”⁶

കിളി പാണനോടു പറഞ്ഞു, “എച്ച് മാണം കുത്മാ.”⁷

കുടുമവെച്ചു പുറത്തിറങ്ങുമ്പോൾ മായൻപാണൻ കിളിയ്ക്ക് ഉപദേശിച്ചു കൊടുത്തു, “മരക്കൊമ്പ് വീഷമ്പൊ കൂട്മ പിടിച്ചുപൊങ്ങിച്ചാ മതി, കെണ്ടാ?”⁸

ആര്യം മായവൻനായർക്ക് ദേഷ്യമാണ് വന്നത്.

“നോക്കെന്താ മാതേവേത്തോ!”⁹

കിളി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു മുമ്പിൽ നിന്നു. മായവൻനായരും ചിരിച്ചുപോയി. ഇതൊന്നും മനുഷ്യൻ കാലേക്കൂട്ടി ഗണിക്കുന്ന കാര്യമല്ല, പോട്ടെ.

1 ഇന്ത പേന് എവിടന്ന് വന്നു

2 അപ്പുക്കുളിയുടെ പേനാണ്, ഉമ്മാ, ആ ആര്യന്മാര് വന്നതുപോലെ

3 എന്താ പെണ്ണേ ചിലമ്പുന്നത്?

4 നമ്മുടെ കുടുമ കണ്ടല്ലോ നീ, നിനക്ക് കുടുമ വെച്ചാൽ എങ്ങനെ ഇരിക്കുമെന്ന് റിയോ—കണവര് പെണ്ണ് തരും, ശരി

5 പെണ്ണ് തയോ

6 പിന്നെന്ത് സംശയം, എഴവ്

7 എനിക്കും വേണം, കുടുമ

8 മരക്കൊമ്പിൽനിന്ന് വീഴുമ്പോ കുടുമ പിടിച്ചു പൊക്കിയാൽ മതി, കേട്ടോ.

9 നോക്കട്ടെ, മായവേട്ടാ